

Katowice, 16 maja 2025 r.
FS-INFO.434.2.6.2025
FS-INFO.KW-00055/25

Pan Jan Chrzęszcz
Radny Sejmiku Województwa Śląskiego

Dotyczy: odpowiedzi na interpelację w sprawie odpływu młodych mieszkańców z południowej części województwa śląskiego oraz potrzeby aktywnych działań na rzecz zatrzymania potencjału ludzkiego w regionie.

W odpowiedzi na Pana pismo z dnia 9 maja 2025 r. przekazuję odpowiedzi na Pana pytania, dotyczące odpływu mieszkańców z południowej części województwa śląskiego oraz potrzeby aktywnych działań na rzecz zatrzymania potencjału ludzkiego w regionie:

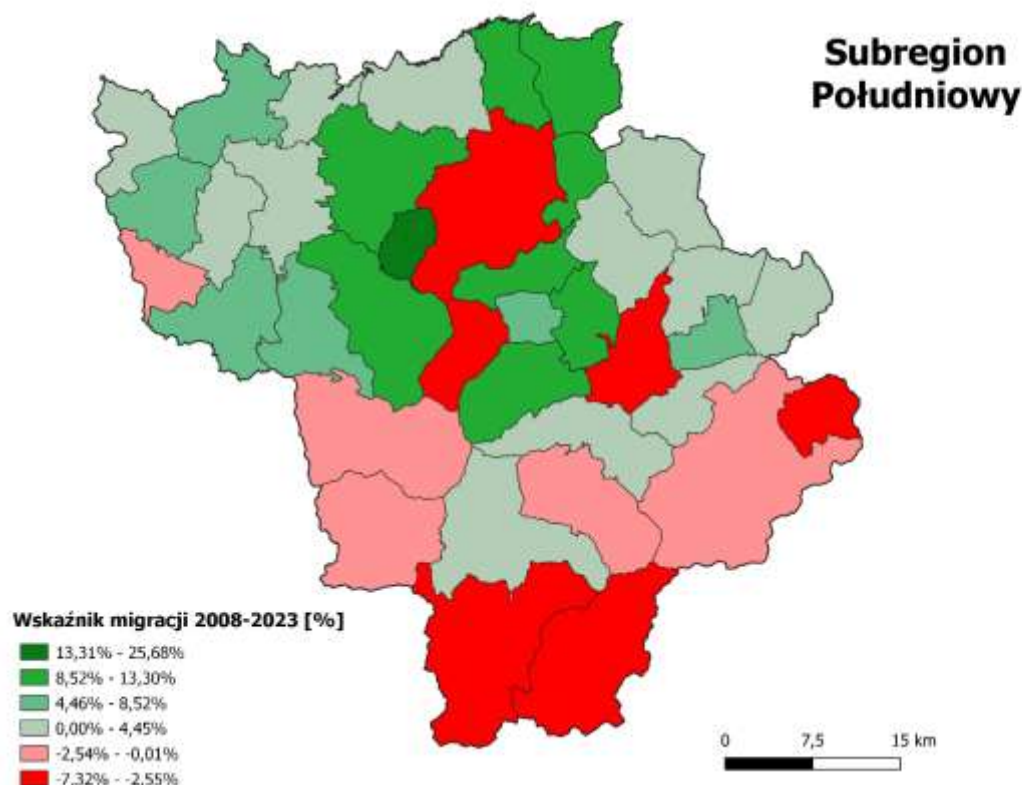
1a) Czy Zarząd Województwa Śląskiego analizował zjawisko migracji młodych ludzi z południowej części województwa?

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego analizował zjawisko migracji w południowej części województwa. W związku z realizacją projektu „Koordynacja działań w zakresie polityki społecznej – ROPS WSL” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027, opracowano diagnozę pt. „Wybrane elementy sytuacji społeczno-demograficznej województwa śląskiego – edycja 2024”. W ramach powyższego materiału przeanalizowano i wyciągnięto stosowne wnioski nt. salda migracji zagranicznych i wewnętrznych z dokładnością do podregionów (w tym bielskiego, będącego odpowiednikiem subregionu południowego) oraz powiatów województwa śląskiego. Z uwagi na szeroki zakres tematyczny opracowania oraz jego rozmiar (149 stron) nie było możliwe uwzględnienie w nim kwestii wieku migrantów. Wyżej wymieniona publikacja jest dostępna na stronie internetowej Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego <https://rops-katowice.pl> w części Strategii, programy, badania.

Poza tym w ramach aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego trwają obecnie prace diagnostyczne obejmujące m.in. analizę procesów migracyjnych zachodzących zarówno w skali całego regionu, jak i w poszczególnych jego subregionach, w tym Subregionu Południowego. Celem tych działań jest identyfikacja kluczowych trendów demograficznych, w skład których wchodzi również procesy migracji

ludności, wpływające na rozwój społeczno-gospodarczy regionu. Dla gmin województwa śląskiego obliczony został wskaźnik migracji, definiowany jako iloraz salda migracji do średniej liczby ludności w latach 2008-2023. Pozwala on porównać natężenie migracji niezależnie od zmian demograficznych w badanym okresie.

Mapa 1.:Procentowy wskaźnik migracji dla gmin Subregionu Południowego w okresie 2008-2023.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Najwyższe, dodatnie wartości tego wskaźnika odnotowują gminy wiejskie (m.in. Jaworze – wskaźnik na poziomie 15,6%, Jasienica – wskaźnik na poziomie 12,8%), co może wskazywać na procesy suburbanizacyjne – migracje te mają charakter wewnątrz subregionalny i często wiążą się z przeprowadzkami z centrów miast do obszarów podmiejskich. Najpopularniejszą destynacją migracji dla Subregionu Południowego w latach 2008-2023 był kierunek z Bielska-Białej do Jasienicy – 3413 osób, gdzie w odwrotnym kierunku migrowało ponad trzy razy mniej osób, tj. 1107 osób.

Analiza kierunków migracji mieszkańców Subregionu Południowego wykazała, że najpopularniejszymi destynacjami są duże ośrodki krajowe, tj. Kraków (największe potoki: 1079 osób migrujących z Bielska-Białej i 264 osób z Żywca), Warszawa (646 osób z Bielska-Białej) oraz Wrocław (335 osób z Bielska-Białej). Z dużym prawdopodobieństwem są to młode osoby podejmujące studia wyższe i/lub pracę w tych miejscach, co wpisuje się w ogólnopolskie trendy akademickiej mobilności.

Należy podkreślić, że kwestie związane z migracjami oraz niską dzietnością według prowadzonych przez Główny Urząd Statystyczny analiz mają charakter stały. Według prognoz tej instytucji do roku 2040 liczba ludności subregionu południowego spadnie o ponad 34 tys. tj. 5%.

Wyniki prowadzonych analiz posłużą jako podstawa do wyznaczenia kierunków działań zaktualizowanej Strategii Rozwoju Województwa, również w kontekście przeciwdziałania odpływowi młodego kapitału ludzkiego z wybranych obszarów regionu.

Należy jednak podkreślić, że obecnie nie są dostępne szczegółowe dane dotyczące kierunków i skali migracji z uwzględnieniem podziału na grupy wiekowe. W związku z tym nie można jednoznacznie określić, ilu młodych ludzi opuszcza poszczególne obszary województwa śląskiego oraz jakie są ich kierunki destynacji.

1b) Czy dostępne są dane i prognozy dotyczące tego trendu?

Głównym źródłem informacji nt. stanu ludności Polski (obecnego i przyszłego), w tym województwa śląskiego, jest Główny Urząd Statystyczny. Na stronie internetowej GUS (<https://stat.gov.pl/>) dostępne jest opracowanie pt. „Prognoza ludności rezydującej dla Polski na lata 2023-2060” wraz z materiałami dodatkowymi prezentującymi z dokładnością do powiatów m.in. przewidywane migracje wewnętrzne na pobyt stały oraz migracje zagraniczne na pobyt stały do roku 2026 z dokładnością do pojedynczego roku, jednak bez podania struktury wiekowej osób migrujących.

2. Czy w strategiach rozwoju województwa znajdują się konkretne działania skierowane na zatrzymanie młodych mieszkańców w regionie – np. poprzez wsparcie lokalnych firm, centrów innowacji, inkubatorów przedsiębiorczości, programów stażowych?

Zapisy Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” koncentrują się w sferze gospodarczej na rozwijaniu innowacyjnej gospodarki i silnej lokalnej przedsiębiorczości. Kierunki działań obejmują m.in.:

- rozwój i aktywizację oraz przyciąganie zasobów ludzkich, w szczególności w obszarach regionalnych i inteligentnych specjalizacji oraz przemysłów kreatywnych,
- wsparcie tworzenia nowych i rozwoju istniejących firm, w tym start-upów, opartych na potencjałach regionu oraz wykorzystujących technologie rozwijane w regionie, w szczególności w obszarach regionalnych i inteligentnych specjalizacji oraz przemysłów kreatywnych,
- wsparcie tworzenia i rozwój MŚP (szczególnie start-upów), w tym podnoszenie kompetencji zawodowych pracowników, jakości usług otoczenia biznesu oraz promocja produktów lokalnych i tradycyjnych, wspieranie wdrażania technologii cyfrowych.

Natomiast w ramach celów związanych z obszarem społecznym W Strategii znajdują się kierunki działań dotyczące tworzenia atrakcyjnego i efektywnego systemu edukacji i nauki oraz atrakcyjnych warunków zamieszkania m.in.:

- podniesienie jakości i poprawa dostępu do nowoczesnej oferty edukacyjnej na wszystkich poziomach nauczania, odpowiadającej wyzwaniom społecznym i gospodarczym, w tym rynku pracy,
- poprawa jakości i atrakcyjności przestrzeni publicznych, szczególnie centrów miast oraz osiedli mieszkaniowych i starych dzielnic,
- rozwój zrównoważonego budownictwa mieszkaniowego, w tym tworzenie i wdrażanie instrumentów wspierających rodziny w zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych.

3. Czy rozważane jest utworzenie regionalnego programu grantowego dla młodych przedsiębiorców z mniejszych miast i terenów wiejskich?

W chwili obecnej nie jest planowane tworzenie dodatkowego instrumentu w postaci dedykowanego programu grantowego. Dostępne są możliwości wsparcia wynikające z obecnie realizowanych programów w ramach Funduszy Europejskich na lata 2021-2027. Młodzi przedsiębiorcy mogą korzystać m.in. z działań jakie są realizowane w ramach programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027, Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki 2021-2027, bądź też innych programów krajowych, a także z pomocy innych publicznych instytucji oferujących wsparcie szkoleniowe, czy pożyczkowe (np. Bank Gospodarstwa Krajowego, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości). Ponadto przedsiębiorczość na terenach wiejskich i wiejsko-miejskich jest dodatkowo wspierana w ramach programu LEADER. Opiera się on na formule wielofunduszowej tj. finansowania Lokalnych Strategii Rozwoju z kilku funduszy), za pośrednictwem 14 Lokalnych Grup Działania funkcjonujących na obszarze województwa śląskiego.

4. Czy władze województwa prowadzą dialog z uczelniami wyższymi, szkołami branżowymi i pracodawcami w celu tworzenia lokalnych ścieżek kariery dla młodych?

Bardzo ważną rolę dla Samorządu Województwa Śląskiego odgrywa wymiana wiedzy i doświadczeń oraz generowania nowych powiązań pomiędzy światem nauki, samorządu oraz biznesu. Z tej przyczyny Zarząd Województwa Śląskiego 21 października 2021 uchwalił (nr 290/282/VI/2021 z późn. zm.) powołał **Forum współpracy Samorządu Województwa Śląskiego z uczelniami województwa śląskiego**.

Forum składa się z przedstawicieli 32 uczelni województwa śląskiego, przedstawicieli samorządu (Marszałek Województwa Śląskiego, Wicemarszałek Województwa Śląskiego, Radna Sejmiku Województwa Śląskiego) oraz przedstawiciela ze środowiska gospodarczego (Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna S.A.). Ponadto skład Forum uzupełniają przedstawiciele 9 merytorycznych Departamentów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego. Forum ma na celu inicjonowanie i wzmacnianie współpracy Samorządu Województwa Śląskiego z uczelniami województwa śląskiego oraz środowiskiem gospodarczym, w kierunku rozwoju potencjału badawczego i naukowego uczelni oraz wzrostu konkurencyjności województwa.

6 marca 2025 roku w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Śląskiego odbyło się coroczne posiedzenie Forum. W trakcie dyskusji członkowie Forum dyskutowali na temat wizerunku województwa śląskiego i jego atrakcyjności w kontekście miejsca do studiowania. Przedstawiciele uczelni zauważają, iż wizerunek województwa śląskiego w oczach młodych ludzi jest bardzo złożony – ma zarówno pozytywne, jak i negatywne skojarzenie. Większość zebranych stwierdziło jednoznacznie, iż powodem dla którego młodzież nie chce studiować w województwie śląskim jest jego wizerunek, jako regionu przemysłowego i zanieczyszczonego, mały prestiż uczelni czy też brak „studenckiego klimatu” w mniejszych miastach. Wizerunek województwa śląskiego najczęściej jest spostrzegany przez młode osoby jako mało atrakcyjny, pomimo tego, że w porównaniu z innymi województwami posiada niższe koszty zakwaterowania, jedzenia czy transportu. Pojawiły się jednak bardzo pojedyncze głosy zwracające uwagę, iż dla niektórych młodych ludzi ważnym kryterium, które zdecydowało o miejscu studiowania w województwie śląskim, jest lokalna tożsamość i wyjątkowość kulturowa regionu, czy nawet przynależność regionalna.

W ostatnim czasie członkowie Forum byli poproszeni o wypełnienie tzw. ankiety delfickiej, która zawierała szereg zróżnicowanych tematycznie zagadnień. Jedno z pytań dotyczyło sposobu zatrzymania młodych ludzi w województwie śląskim: „Jakie cechy regionu powinny być budowane w perspektywie strategicznej, aby przyciągać i zatrzymywać w województwie śląskim kapitał ludzki, szczególnie młodych, wykształconych ludzi? Wokół jakich pozytywnych cech regionu

(aktualnych lub budowanych) należy konstruować wizerunek województwa?” – trwa analiza zebranych odpowiedzi.

W związku z aktualizacją Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego prowadzi obecnie badanie ankietowe wśród młodych mieszkańców regionu, dotyczące wizerunku województwa, w tym warunków życia, edukacji, możliwości rozwoju zawodowego oraz planów na przyszłość. Ankieta została udostępniona wszystkim studentom szkół wyższych (28 uczelni i 12 filii) oraz uczniom ostatnich klas liceów, techników i szkół branżowych drugiego stopnia z województwa śląskiego, w tym subregionu południowego (6 uczelni i 2 filie). W ankiecie pytamy między innymi o powody, dla których studenci wybrali województwo śląskie jako miejsce do studiowania, prawdopodobne motywy wyboru uczelni poza regionem, mocne i słabe strony województwa, utożsamianie się z regionem, łatwość znalezienia pracy oraz plany po ukończeniu studiów.

Członkowie Forum, zostali również poproszeni o rozpowszechnienie na swoich uczelniach wśród studentów ankiety dotyczącej oceny wizerunku województwa śląskiego, zagłębienia powodów, dla których młodzi ludzie planują pozostać w regionie lub rozważają jego opuszczenie – trwa analiza zebranych danych.

Województwo Śląskie realizuje również projekt pn. „Wsparcie Procesu Sprawiedliwej Transformacji poprzez Promocję Edukacji Wyższej”, którego celem jest zachęcenie młodzieży do kontynuowania nauki i rozwoju zawodowego w naszym regionie. Projekt realizowany jest w partnerstwie z sześcioma największymi uczelniami publicznymi w regionie, które należą do Konsorcjum Akademickiego – Katowice Miasto Nauki: Uniwersytetem Śląskim, Uniwersytetem Ekonomicznym, Śląskim Uniwersytetem Medycznym, Politechniką Śląską, Akademią Wychowania Fizycznego oraz Akademią Sztuk Pięknych. Ponadto w realizację projektu zaangażowane są Górnśląsko-Zagłębiowska Metropolia i Fundacja Viribus Unitis.

Działania projektowe są realizowane w okresie od listopada 2024 roku do grudnia 2026 roku, a ich finansowanie pochodzi z programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027. Projekt jest zorientowany na promowanie nowych, perspektywicznych kierunków kształcenia na śląskich uczelniach w odpowiedzi na toczący się proces transformacji gospodarczej regionu i liczne przeobrażenia na rynku pracy. Przedsięwzięcie obejmuje szerokie spektrum działań, m.in. kampanię informacyjno-promocyjną w mediach, natomiast do zadań uczelni jako partnerów należy realizacja różnorodnych bezpośrednich działań informacyjnych i edukacyjnych dedykowanych przede wszystkim uczniom szkół ponadpodstawowych z podregionów górniczych województwa.

Ponadto funkcjonują następujące gremia/organy doradcze Marszałka Województwa, których zakres zadań związany jest z monitorowaniem i koordynowaniem procesów kształcenia oraz zatrudnienia w regionie:

- Wojewódzka Rada Rynku Pracy, której ustawowym zadaniem jest m.in. inspirowanie przedsięwzięć zmierzających do pełnego i produktywnego zatrudnienia oraz składanie wniosków i wydawanie opinii w sprawach dotyczących kierunków kształcenia, w tym opinii o zasadności kształcenia w danym zawodzie zgodnie z potrzebami rynku pracy, szkolenia zawodowego oraz zatrudnienia w województwie.
- Wojewódzki Zespół Koordynacji, powołany Uchwałą nr 1286/350/VI/2022 Zarządu Województwa Śląskiego z dnia 20 lipca 2022 r. i działający w ramach projektu

współfinansowanego ze środków Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności. W jego skład wchodzi przedstawiciele instytucji reprezentujących obszary: oświaty, gospodarki, zarządzania strategicznego, funduszy europejskich oraz dialogu społecznego, a ich zadaniem jest m.in. wspieranie polityki edukacyjnej na potrzeby przygotowania kadr dla gospodarki regionu oraz promowanie idei uczenia się przez całe życie, koordynacja działań w zakresie doradztwa zawodowego, czy też współpraca z instytucjami edukacyjnymi i przedsiębiorstwami w celu dostosowania kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy.

- Śląska Rada Edukacji – powołana Uchwałą nr 707/494/VI/2024 Zarządu Województwa Śląskiego z dnia 20 marca 2024 r. jako gremium eksperckie o charakterze opiniodawczo-doradczym, działającym na rzecz edukacji w regionie. Rada składa się z przedstawicieli różnych instytucji edukacyjnych, oświatowych, rynku pracy i przedsiębiorczości, m.in. w celu analizy problemów i wyzwań w systemie oświaty oraz określania priorytetowych obszarów badań związanych z edukacją oraz konsultowania ich wyników i możliwości wdrożenia, promowania współpracy szkolnictwa z sektorem przedsiębiorstw.

5. Czy możliwe jest przygotowanie specjalnego pakietu działań np. pod nazwą "Młodzi dla Południa"- obejmującego wsparcie zawodowe, mieszkaniowe i edukacyjne dla młodzieży z regionu.

Fundusze Europejskie na lata 2021-2027 obejmują swoją tematyką m.in. szereg możliwości wsparcia ujętych w ramach tego katalogu i obejmujących osoby z całego województwa, w tym subregionu południowego. Wsparcie oferowane w ramach programów wymienionych w odpowiedzi na pytanie nr 3 obejmuje m.in. działania skierowane na wzmacnianie potencjału edukacyjnego oraz oferty i dostępności szkół i placówek oświatowych, aktywizację zawodową osób niezatrudnionych, pomoc osobom w niekorzystnej sytuacji, czy też szeroki zakres wsparcia skierowanego na podnoszenie i uzupełnianie kwalifikacji osób dorosłych. Wśród realizowanych przez Województwo projektów znajduje się również projekt stypendialny „Śląskie. Inwestujemy w talenty PLUS” dla uzdolnionych uczniów/uczennic szkół ponadpodstawowych pobierających naukę na terenie województwa śląskiego oraz znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów/uczennic z niepełnosprawnościami. Na dzień dzisiejszy nie jest planowany inny dodatkowy zakres wsparcia, co nie wyklucza pracy nad nowymi rozwiązaniami w przyszłości, pod warunkiem wskazania źródła ich finansowania.

Załączniki:

1. Wybrane elementy sytuacji społeczno-demograficznej województwa śląskiego- edycja 2024.
2. Prognoza ludności rezydującej¹ dla Polski na lata 2023-2060

¹ Rezydenci (ludność rezydująca) to kategoria zamieszkania ludności opracowana na potrzeby statystyki międzynarodowej zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1260/2013 z dnia 20 XI 2013 r. w sprawie statystyk europejskich w dziedzinie demografii. Do rezydentów gminy zalicza się wszystkie osoby mieszkające lub zamierzające mieszkać w tej jednostce co najmniej 1 rok. Oznacza to, że w liczbie rezydentów gminy ujęci są stali mieszkańcy (osoby tam zameldowane lub stale mieszkające bez zameldowania), z wyjątkiem tych mieszkańców, którzy wyjechali na okres co najmniej 12 miesięcy do innego miejsca w kraju lub za granicę oraz osoby przybyłe z innego miejsca w kraju lub z zagranicy (imigranci bez karty stałego pobytu) na okres co najmniej 12 miesięcy.